

การศึกษาการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี

ตำบลบ้านเกาะ อำเภอพรมหคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช

A study of community enterprise management of Suan Chansri
Farmer Housewives Group. Ban Koh Subdistrict, Phrom Khiri District.
Nakhon Si Thammarat Province

วรรณกานต์ แก้วจำรัส¹

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระยุทธ พรพจน์ธนาต²

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การศึกษาการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี ตำบลบ้านเกาะ อำเภอพรมหคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้ 1) เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี 2) เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี รองประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี เลขานุการกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี เกษตรอำเภอพรมหคีรีและนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรชำนาญการ รวมทั้งสิ้น 5 คน

ผลศึกษาพบว่า กลุ่มมีการวางแผนการดำเนินงาน มีการกำหนดโครงสร้าง การแบ่งหน้าที่ และความรับผิดชอบที่ชัดเจน ประกอบด้วย ฝ่ายบริหารจัดการ มีการกำหนดโครงสร้างการทำงานโดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนตามความถนัดและความชำนาญงานไว้อย่างชัดเจน การกำหนดระเบียบข้อบังคับต่างๆ สำหรับการเข้าเป็นสมาชิก การวางแผนการผลิตมีมาตรฐานตั้งแต่เริ่มจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน มีคณะกรรมการเป็นตัวแทนในการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน การติดต่อการสรรหาตลาดใหม่ การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ทั้งในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดใกล้เคียง และได้รับคำแนะนำ คำปรึกษาจากหน่วยงานภาครัฐและออกศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอื่นๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมจนสามารถวางแผนการผลิตและการจำหน่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการบริหารจัดการมีการจัดสรรเงินปันผลกำไรประจำปีให้แก่สมาชิกในกลุ่ม จัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในกลุ่ม เช่น เงินช่วยเหลือค่างานศพ ค่ารักษาพยาบาล เงินกู้ เป็นต้น จัดประชุมคณะกรรมการบริหารเป็นประจำทุกเดือน หากมีเรื่องเร่งด่วนจะรีบประชุมให้เร็วที่สุดและมีการจัดกิจกรรมศึกษาดูงาน มีการอบรมเชิง

1 นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

2 อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

ปฏิบัติการหลักสูตรต่างๆ เช่น การวิเคราะห์การผลิตการตลาดสินค้าเกษตรยุคความปกติในรูปแบบใหม่
อบรมโครงการตลาดออนไลน์ เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มเกิดการเรียนรู้ รวมไปถึงมีการให้หน่วยงานต่างๆ เข้ามา
ศึกษาดูงาน เป็นศูนย์การเรียนรู้ให้กับเยาวชน ด้านการทำบัญชี มีการกำหนดแนวทางการบริหารงานด้าน
บัญชี การที่จะดูแลและพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจจำเป็นต้องมีระบบบัญชีที่
เหมาะสม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมดูแลทางการเงินและพัฒนาธุรกิจให้มีประสิทธิภาพบัญชีของ
วิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย การวางรูปแบบบัญชีและงบการเงิน รวมทั้งการใช้ข้อมูลทางบัญชีในการ
บริหารธุรกิจ ทำให้วิสาหกิจชุมชนดำเนินการที่เป็นระบบสามารถบริหารธุรกิจให้เกิดการสร้างผลตอบแทน
แก่สมาชิกและอำนวยความสะดวกแก่ชุมชนให้มีความมั่นคงเข้มแข็งตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียง

คำสำคัญ การจัดการ,วิสาหกิจชุมชน

Abstract

study of A study of community enterprise management of Suan Chan Sri Farmer Housewives Group, Ban Ko Subdistrict, Phrom Khiri District. Nakhon Si Thammarat Province The researcher has the following objectives: 1) to study the management model of the community enterprise of the Chansri Farmer Housewives Group. 2) to study problems and obstacles in managing the community enterprise of the Chansri Farmers Housewives Group. 3) to study guidelines for Solving problems and obstacles in community enterprise management of Suan Chan Sri Farmer Housewives Group. By means of in-depth interviews which the sample group includes President of the community enterprise group, Suan Chansri Farmer Housewives Group Vice President of Community Enterprise Group, Suan Chansri Farmer Housewives Group Secretary of the Community Enterprise Group, Suan Chansri Farmer Housewives Group Phrom Khiri District Agriculture and agricultural extension specialists, a total of 5 people

The results of the study found that the group had planned operations. The structure is defined. division of duties and clear responsibilities consisting of the management department There is a work structure that clearly divides the duties and responsibilities of each member according to their aptitude and expertise. Setting various regulations For becoming a member Production planning has been standardized since its inception as a community enterprise. There is a committee representing you in coordinating with government and private agencies. Contacting new market recruitment Public relations in various forms Both in the area of Nakhon Si Thammarat province and nearby provinces. and received advice Consultation from government agencies and study tours from other community enterprise learning centers in order to apply them appropriately until production and distribution can be planned efficiently. In terms of management, profit dividends are allocated. Annually given to group members Provide welfare for group members, such as funeral expenses. Medical expenses, loans, etc. Organize monthly executive committee meetings. If there is an urgent matter, a meeting will be held as soon as possible and study tour activities will be organized. There are workshops on various courses such as analysis of production and marketing of agricultural products in the new normal era. Online marketing project training To enable group members to learn Including giving various agencies Come to study and see work. It is a learning center for youth. Accounting There are guidelines for accounting management. In order to maintain and develop efficiency in business operations, it is essential to have an

appropriate accounting system. To be used as a tool for controlling finances and developing businesses to be efficient, accounting of community enterprises consists of accounting formats and financial statements. Including the use of accounting information in business administration. This allows community enterprises to operate in a systematic way, able to manage their business to create returns for members and benefit the community to have stability and strength according to the principles of sufficiency economy.

Keywords: Management, Community enterprise

บทนำ

ประเทศไทยเผชิญกับวิกฤตทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากโครงสร้างเศรษฐกิจและกลยุทธ์การพัฒนาเศรษฐกิจที่รัฐบาลมุ่งเน้นการส่งเสริมการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศเพื่อการส่งออกและนำเข้า ทำให้ประเทศเปิดกว้างจึงทำให้มูลค่าการซื้อขายระหว่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว แต่เมื่อเศรษฐกิจโลกชะลอตัวและประเทศไทยถูกกีดกันทางการค้าจากประเทศคู่ค้า จึงส่งผลกระทบต่อ การส่งออกของประเทศไทย อีกทั้ง การพึ่งพาเงินทุนจากต่างประเทศ มีผลทำให้หนี้ของประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วและผู้ลงทุนต่างประเทศที่มามลงทุนในไทยก็ถอนการลงทุน ทำให้ประเทศไทยเกิดวิกฤตเศรษฐกิจขั้นรุนแรง โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2540 ที่เรียกว่า "วิกฤตต้มยำกุ้ง" ที่ทำให้กิจการและโรงงานอุตสาหกรรมหลายแห่งปิดตัวลง ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิตของประชาชน ทำให้เกิดปัญหาว่างงานและปัญหาความยากจนที่เป็นปัญหาในวงกว้างของประเทศ ทำให้รัฐบาลต้องมีมาตรการในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเร่งด่วน โดยมีจุดเปลี่ยนที่สำคัญในการพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในสังคม มุ่งเน้นให้ "คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา" การบูรณาการแบบองค์รวมเพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อมและใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นโดยยึดทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤตปัญหาที่เกิดขึ้นประชาชนสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงและนำไปสู่การพัฒนาที่มีความสมดุลทั้งคน เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม

วิสาหกิจชุมชน เกิดขึ้นหลังจากที่รัฐบาลให้ความสำคัญกับหลัก "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ควบคู่กับเศรษฐกิจกระแสหลัก เนื่องจากเศรษฐกิจกระแสหลัก ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำของประชาชนในด้านรายได้และเกิดปัญหาในสังคมมากมาย จึงได้มีการนำหลัก "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" มาเป็นพื้นฐานของเศรษฐกิจชุมชนโดยการส่งเสริมการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อประกอบกิจการที่ช่วยแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตของคนในชุมชนและนำทรัพยากรที่อยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดเพื่อสร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชน ที่เรียกว่า "วิสาหกิจชุมชน"

อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวน 65 กลุ่ม ตามข้อมูล ณ วันที่ 24 ตุลาคม พ.ศ.2566 (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2566) ซึ่งมีเพียงบางกลุ่มที่ประสบความสำเร็จและดำเนินการมานานจนถึงปัจจุบัน แต่บางกลุ่มก็ไม่ประสบความสำเร็จและเป็นอันล้มเลิกกิจการไป โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเด่นของอำเภอพรหมคีรีที่น่าสนใจ คือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี ซึ่งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ประกอบกิจการมานานกว่า 28 ปีแล้ว ถึงแม้สมาชิกในกลุ่มจะเป็นเพียงกลุ่มสตรีผู้สูงอายุที่มีภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแปรรูปอาหาร แต่ก็นับว่าเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จระดับหนึ่งอีกทั้งยังได้รับการรับรองสินค้า OTOP 3 ดาว

ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเรื่อง "การจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี ตำบลบ้านเกาะ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช" เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการของวิสาหกิจชุมชน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ตลอดจนแนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนให้มีความยั่งยืนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรีให้มีความยั่งยืนและเป็นต้นแบบของความสำเร็จในการดำเนินวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อำเภอพรหมคีรี หรือพื้นที่อื่นๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการจัดการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคในการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา การจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี ตำบลบ้านเกาะ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา การจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี ตำบลบ้านเกาะ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งหัวข้อของการวิจัยออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 1.1 รูปแบบการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี
- 1.2 ปัญหาอุปสรรคในการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี
- 1.3 แนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ วิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี เลขที่ 40/2 หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านเกาะ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ผู้วิจัยเริ่มดำเนินการวิจัยเรื่อง การจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี ตั้งแต่ กันยายน พ.ศ. 2566 ถึง พฤศจิกายน พ.ศ.2566

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงรูปแบบการจัดการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี ให้เป็นรูปแบบในการดำเนินการสร้างวิสาหกิจชุมชน
2. ทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาเมื่อรู้ถึงปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานต่อการพัฒนาให้ตรงประเด็นสะดวกต่อการดำเนินงาน

3. ทำให้ทราบถึงแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคของการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี ให้เป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในการส่งเสริมและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชนในอนาคตต่อไป

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีการจัดการ

Siriwan Sereerat, Somchai Hiranyakiti and Thanawat Tangsinsapsiri (2007) ได้อธิบายการจัดการว่ามีกระบวนการหลัก ๆ ดังนี้

1. การวางแผน (planning) หมายถึง การวางแผนเป็นขั้นตอนในการกำหนดวัตถุประสงค์ วิเคราะห์เกี่ยวกับวิธีการที่ควรปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้
2. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึงการดำเนินการขององค์การที่เกี่ยวข้อง
  - 2.1 การกำหนดและอธิบายงานที่จะถูกนำไปดำเนินการ
  - 2.2 การกระจายงาน
  - 2.3 การรวมหน้าที่ต่าง ๆ เข้าเป็นตำแหน่งงาน
  - 2.4 การอธิบายสิ่งที่จำเป็นหรือความต้องการของตำแหน่งงาน เป็นต้น
3. การนำ (Leading) หมายถึง การกระตุ้นให้เกิดความกระตือรือร้นหรือชักนำให้เกิดความพยายาม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การที่ตั้งไว้
4. การควบคุม (Controlling) หมายถึงเป็นขั้นตอนที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลการทำงานและการดำเนินการแก้ไขปัญหา เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

เสรี พงศ์พิศ (2548) ให้ความหมายว่า การประกอบการโดยคนในชุมชนเพื่อการ จัดการ "ทุน" ของชุมชนอย่างสร้างสรรค์เพื่อตอบสนองการพึ่งตนเองและความพอเพียงของครอบครัวและชุมชนโดย "ทุนชุมชน" ประกอบด้วยทุนที่เป็นเงินทรัพยากรธรรมชาติผลผลิตความรู้ภูมิปัญญาและทุนทางสังคม ซึ่งได้แก่ ประเพณีวัฒนธรรม ความเป็นพี่น้อง และความไว้วางใจ ของคนในชุมชน

ปัจจัยกำหนดความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ (2542) อธิบายว่า มีหลายปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดความสำเร็จและความล้มเหลวของวิสาหกิจชุมชน ซึ่งมีปัจจัยที่สำคัญ ดังนี้

1. ปัจจัยด้านการเงินหรือเงินทุน กิจกรรมธุรกิจที่ต้องอาศัยการตลาดจะต้องเริ่มต้นจากนำเงินไปลงทุน ทำการผลิต ทำการค้า ได้รายได้กลับมาเป็นเงินก้อนใหญ่กว่าเดิม ในกรณีที่มีกำไร เงินลงทุนในการทำธุรกิจมีมาจาก 3 แหล่ง คือ เงินทุนตนเองเงินทุนที่กู้ยืมจากแหล่งเงินกู้ต่าง ๆ และเงินทุนที่ได้มาจากการระดมทุนจากคนในชุมชนเอง ถ้าเป็นเงินทุนจากการระดมวิสาหกิจในชุมชนมีโอกาสเติบโตได้ดีกว่า กรณีเงินทุนจากการกู้ยืม

2. ปัจจัยด้านการตลาด จะต้องรู้ว่าสินค้าที่ผลิตได้ จะนำไปขายที่ไหนและขายอย่างไร กลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ เป็นกลุ่มที่มีคู่ค้าที่แน่นอนและพอเพียงกลุ่มชุมชนที่มีตลาดแน่นอนเพียงพอ จะเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่ยืนอยู่ได้ เติบโตได้พร้อมกับการขยายกิจการ ปัจจัยด้านการตลาดเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จ หรือความ ล้มเหลวของวิสาหกิจชุมชน ตลาดจึงเป็นหัวใจของการผลิต เป็นตัวนำการผลิต

3. ปัจจัยด้านการผลิต การจะผลิตอะไร ผลิตอย่างไร ต้องผ่านการวิเคราะห์ทั้ง อุปสงค์ (demand) และ อุปทาน (supply) ในตลาด ความชำนาญของผู้ทำการผลิตเป็น ปัจจัยที่มีความสำคัญๆ กับโอกาสทางการตลาด การผลิตในชุมชนที่มีต้นทุนการผลิตไม่สูง พร้อมกับผู้ผลิตมีความรู้ ทักษะ ความชำนาญสามารถได้รับผลผลิตที่มีคุณภาพและสามารถแข่งขันในตลาดได้ การผลิตที่จะประสบผลสำเร็จต้องสอดคล้องกับโอกาสทางการตลาด และผลผลิตเป็นที่ต้องการของตลาด

4. ปัจจัยด้านบริหารจัดการ การบริหารจัดการเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ

4.1 ด้านระบบเงิน ความสามารถในการระดมทุนและสะสมทุนเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญ

4.2 ด้านระบบงาน วิสาหกิจชุมชนที่จะประสบผลสำเร็จต้องมีการจัดโครงสร้างการบริหาร มีการแบ่งฝ่าย แบ่งสายงาน เพื่อการควบคุมกำกับอย่างชัดเจน

4.3 ด้านระบบบุคลากร ในวิสาหกิจชุมชนส่วนใหญ่ ไม่ค่อยมีสายงานบังคับบัญชาที่ชัดเจน เนื่องจากบุคลากรที่เป็นลูกจ้างมีน้อย บุคลากรของกลุ่มส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกและกรรมการ การสั่งการ การบังคับบัญชา การให้คุณให้โทษจึงไม่มี ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในด้านระบบบุคลากรจึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารและสมาชิกมีสัจจะ คุณธรรมและมีความเสียสละ

5. ปัจจัยด้านผู้นำ ชาวชนบทส่วนใหญ่มักขาดแคลนผู้นำ ผู้นำมักเกิดขึ้นโดยธรรมชาติเกิดจากผู้ประสบผลสำเร็จในอาชีพ ความมีบารมี มีความรู้ มีฐานะ เป็นที่พึ่งพาของคนในสังคมได้ วิสาหกิจชุมชนที่ประสบผลสำเร็จมักจะมีผู้นำที่การนำของบุคคลเหล่านี้ จากการศึกษาจะพบว่า วิสาหกิจชุมชน ที่ก่อตั้งโดยบุคคลที่ประสบผลสำเร็จในอาชีพ หรือโดยคณะบุคคลที่เป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน การระดมทุนจะง่าย กิจการขยายตัวได้รวดเร็ว มีความมั่นคง และโอกาสประสบผลสำเร็จมีสูง

6. ปัจจัยด้านแรงงาน แรงงานในวิสาหกิจชุมชนที่เป็นลูกจ้างส่วนใหญ่มีน้อยโดยมากเป็นประเภททำงานให้ตัวเอง (Self-employed) ภายในครอบครัว ส่วนมากพบว่าเป็นแรงงานที่มีความรู้ต่ำ

7. ปัจจัยการมีส่วนร่วมของสมาชิก การเกิดขึ้น การคงอยู่ การเติบโตและยั่งยืนของวิสาหกิจชุมชน ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของชุมชน ต้องร่วมกันคิด ร่วมกัน ตัดสินใจ ร่วมกันทำและร่วมกันรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนจะรวมถึงการระดมทุน ซึ่งหมายถึง การร่วมมือ ถือหุ้่น ร่วมลงทุน และการนำทุนไปใช้อย่าง มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยการมีส่วนร่วมของสมาชิกที่นำพาให้วิสาหกิจชุมชน ประสบผลสำเร็จ

แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ประเวศ วะสี (2534 , หน้า 40-41) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจากการสะสมการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลานาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดในทุกสาขาทุกวิชาไม่แยกเป็นวิชาการเรียนที่เราเรียน แต่เป็นการเชื่อมโยงกันทุกรายวิชาทั้งที่เป็นเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ การศึกษาและวัฒนธรรมจะผสมกลมกลืนเข้าด้วยกันหมด

ลักษณะภูมิปัญญาชาวบ้าน

เสรี พงศ์พิศ (2548 , หน้า 145-146) กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ลักษณะที่เป็นนามธรรม เป็นเรื่องเกี่ยวกับโลกทัศน์ ชีวทัศน์ ปรัชญาในการดำเนินชีวิตเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่า และความหมายของสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน
2. ลักษณะที่เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องเฉพาะด้านต่าง ๆ ที่เห็นได้ชัดเจน เช่นการทำมาหากิน เกษตรกรรม หัตถกรรม ศิลปะและดนตรี เป็นต้น

ภูมิปัญญาชาวบ้านทั้ง 2 ลักษณะนี้เป็นสภาวะความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่สะท้อนออกมาในลักษณะ ที่สัมพันธ์ระหว่างคนกับสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ และสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ในสังคมตลอดจนสัมพันธ์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ

การถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน

สามารถ จันทร์สุรย์ (2536, หน้า 150-152) กล่าวว่า ชาวบ้านทุกหมู่เหล่าได้ใช้สติปัญญาของตนสั่งสมความรู้ประสบการณ์เพื่อการดำรงชีพมาโดยตลอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งพอจำแนกได้ดังนี้

1. การถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็ก โดยทั่วไปมีความสนใจในช่วงเวลาสั้นในสิ่งที่ใกล้ตัวซึ่งแตกต่างจากผู้ใหญ่ กิจกรรมการถ่ายทอดต้องง่ายไม่ซับซ้อน สนุกสนาน และ ดึงดูดใจ เช่น การละเล่น การเล่านิทาน การลองทำ (ตามตัวอย่าง) การเล่นปริศนาคำทาย เป็นต้น วิธีการเหล่านี้ เป็นการสร้างเสริมนิสัย และบุคลิกภาพที่สังคมปรารถนา ซึ่งส่วนใหญ่มุ่งเน้นจริยธรรม ที่เป็นสิ่งควรทำ และไม่ควรรทำ

2. การถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้ใหญ่ ถือว่าเป็นผู้มีประสบการณ์ต่าง ๆ มาพอสมควรแล้ว และเป็นวัยทำงาน วิธีการถ่ายทอดทำได้หลายรูปแบบ เช่น วิธีบอกเล่าโดยตรง หรือบอกเล่าผ่านพิธีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นต่าง ๆ ดังจะเห็นได้โดยทั่วไปในพิธีการแต่งงานของทุกท้องถิ่นจะมีขั้นตอนมีคำสอບคຸ່ບ່າສາວຢູ່ທຸກຄັ້ງຮ່ວມທັງການລຸ່ມມືປະກອບອາຊີປາຕາມອ່າຍບຸຣຸຊ ກໍມີການຖ່າຍທອດຜູ້ເຮັດໂຮງປະສາບກຳມາໂດຍທອດນອກຈາກນີ້ ວິທີການຖ່າຍທອດຜູ້ເຮັດໂຮງປະສາບກຳມາອອກມາໃນຮູບປະກອບການບັນເທີງສົດແທກໃນກະບວນການ ແລະເນື້ອຫາ ຫຼືຄຳຮ້ອງຂອງລີເກ ລຳດັດຂອງຖາວອນ ກາງ ໂນຣາທັງຕະລຸງຂອງຖາວອນໄດ້ ຫຼືຕະລຸງຂອງຖາວອນອີສານ (ຫຼັງປະໂມທັຍ) ກລອນລຳ ຄຳຮ້ອງຂອງຖາວອນອີສານ ຄຳຂອບຂອງທ້ອງຖິ່ນ ຄຳສອນຂອງສາສນາ ການເມືອງການປຸກຮອງ ການປະກອບອາຊີປາ ການຮັກສາໂຮງຖືກຳມາຮ່ວມທັງການປຸກປັດຕິຕາມຈາຣິດປະເພນີຕ່າງ ໆ ຄຳແບ່ງລັກຊະນະການຖ່າຍທອດຜູ້ເຮັດໂຮງປະສາບກຳມາໃນອີດຕາມຮູບປະກອບໃຫຍ່ ໆ ອາດແບ່ງໄດ້ເປັນ 2 ແບບ ຄື ແບບບໍ່ເປັນລາຍລັກຊະນະອັກຊັກກັບແບບເປັນລາຍລັກຊະນະອັກຊັກ ແບບບໍ່ເປັນລາຍລັກຊະນະອັກຊັກໄດ້ຄຳວາມາແລ້ວຂ້າງຕົ້ນ ສ່ວນແບບເປັນລາຍລັກຊະນະອັກຊັກໃນອີດສ່ວນໃຫຍ່ໃຊ້ຈາຣິກ

หรือเขียนใส่ในใบลาน หรือสมุดข่อย ที่ชาวใต้เรียกว่า บุตดำ บุตขาว เพื่อผู้ที่สนใจได้ศึกษาเล่าเรียนสืบต่อมา ได้วิธีหนึ่ง ในปัจจุบันซึ่งเป็นยุคที่การสื่อสารมวลชนการคมนาคม เทคโนโลยีความเจริญก้าวหน้าทันสมัย และรวดเร็วก็มีการถ่ายทอด ภูมิปัญญาผ่านทางสื่อสารมวลชนทุกสาขาไม่ว่าจะเป็นหนังสือเอกสาร สิ่งพิมพ์ วิทยุโทรทัศน์ ภาพยนตร์ และอื่น ๆ จนทำให้เกิดการเลือกสรรรับ หรือไม่รับการถ่ายทอด ด้วยรูปแบบที่หลากหลายออกไปมากมายที่สะดวกต่อผู้บริโภคมากขึ้น

แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและทบวงมหาวิทยาลัย (2546, หน้า 114) ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนในการ ตัดสินใจ ในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากบริการ รวมทั้งมีส่วนใน การควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหาการวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่นการบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือ ชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการและ โครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนาโดยรัฐมาเป็นการพัฒนาที่ประชาชน มีบทบาทหลักโดยการกระจายอำนาจในการวางแผน จากส่วนกลางมาเป็นส่วนภูมิภาค เป็นการคืนอำนาจในการพัฒนาให้แก่ประชาชนให้มีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตของตนเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชิงพล พรหมสาขา ณ สกลนครและอุทิศ สังข์รัตน์ (2556, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตลุ่มทะเลสาบสงขลา เพื่อ ศึกษาสภาพการณ์ของวิสาหกิจชุมชน ศึกษาปัญหาและอุปสรรค และหาแนวทางการ พัฒนาวิสาหกิจชุมชน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้ประกอบการ แบบสุ่มเฉพาะเจาะจง Snowball sampling และสนทนากลุ่ม พบว่า ปัจจัย ด้านการเมือง ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสังคม เอื้ออำนวยต่อ ผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ปัจจัยทางด้านเทคโนโลยี และปัจจัยทางนิเวศวิทยา เป็น ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินงาน การสนับสนุนด้านการตลาด และการกำหนดระเบียบต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน

จักรพงษ์ นวลชื่น (2561, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชนให้ยั่งยืนด้วย ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษากรณี วิสาหกิจชุมชนในจังหวัดนครพนมและจังหวัดสกลนคร เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีของปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญา ท้องถิ่น รวมถึงรูปแบบการจัดตั้ง การบริหารจัดการ และ ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชน วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรค รวมถึงผลสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนที่นำภูมิ ปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำเนินงาน และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืนด้วย ภูมิ ปัญญาท้องถิ่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มตัวอย่าง และรวบรวมข้อมูลจาก แหล่งข้อมูลต่าง ๆ พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนทั้งหมดมีการดำเนินงาน ที่สอดคล้องกับปัจจัยทั้ง 10 ด้าน ปัญหาและอุปสรรคที่พบ คือ ความเข้าใจถึงวิสาหกิจ ชุมชน ว่ามีการดำเนินการที่คล้ายกับการทำธุรกิจ และ รูปแบบของวิสาหกิจชุมชนที่ควร มีการทำความเข้าใจถึงลักษณะพื้นฐานของวิสาหกิจชุมชน ควรมีการค้นหา ปราชญ์ชาวบ้านเพื่อเป็นผู้นำในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนพื้นฐาน ควรมีการสร้างเครือข่าย วิสาหกิจ ชุมชน ก้าวหน้าเพื่อขยายกำลังการผลิต และการขยายโอกาสวิสาหกิจชุมชนด้วยเครือข่าย วิสาหกิจชุมชน

รัตสรณ์ คงธนจารุอนันต์ (2559, บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนา วิสาหกิจชุมชนแปรรู ปอาหารในจังหวัดเชียงใหม่สู่การค้าระดับประเทศ (กรณีศึกษาผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีระดับต่ำกว่า 3 ดาว เพื่อศึกษาบริบทชุมชน การผลิตการตลาดและ ศักยภาพ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ วิสาหกิจชุมชน รวมทั้งเสนอแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนจากการมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการ สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผลิตภัณฑ์มีรสชาติอร่อยและต่างเป็นที่ต้องการของ ผู้บริโภค แต่ควร เพิ่มความหลากหลายของรสชาติและมีวันผลิต วันหมดอายุ ส่วนปัจจัย ที่มีผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ความสามัคคี และความเข้มแข็งของกลุ่ม รวมทั้ง ผู้นำต้องมีธรรมาภิบาล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การศึกษาการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี ตำบลบ้าน เกาะ อำเภอรพรมศรี จังหวัดนครศรีธรรมราช" เป็นการวิจัยในลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการศึกษาใน 2 ลักษณะ ได้แก่ การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) และการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documenter Research) เพื่อศึกษาค้นคว้าข้อมูลความรู้เกี่ยวกับ แนวคิดวิสาหกิจชุมชน แนวคิดที่ว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืนและแนวคิด

เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งงานวิจัยต่าง ๆ เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจ ชุมชน และ ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี ตำบลบ้านเกาะ อำเภอรพรมศรี จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. การศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการลงพื้นที่ภาคสนามด้วยวิธีการ สัมภาษณ์ (Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ร่วมกันระหว่างคณะกรรมการกลุ่มวิสาหกิจ ชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับบริบท ศักยภาพ และการบริหารจัดการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ปัญหาและอุปสรรค ตลอดจนแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เกิดความยั่งยืน

เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยในลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนและสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลระดับลึกและยืดหยุ่นได้ และเครื่องมือที่ผู้วิจัยใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Structure Interview) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีการเตรียมคำถามไว้ล่วงหน้า มีแนวหัวข้อการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด ที่มีการกำหนดคำถามไว้อย่างกว้างๆ โดยเปิดช่องว่างให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญตอบได้อย่างอิสระทำให้ได้คำตอบที่ละเอียดชัดเจน เนื่องจากการสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ จะพยายามทำความเข้าใจจากทัศนะของ ผู้ให้ข้อมูล ค้นหาความหมายในประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 แบบ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบทุติยภูมิ (Secondary data) และ ข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary data) ซึ่งจะสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data)

ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ หรือ สืบค้นข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจ ชุมชน การบริหารจัดการและแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืน รวมทั้ง ศึกษาข้อมูลของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี ตำบลบ้านเกาะ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ด้วย

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data)

ผู้วิจัยจะลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม โดยใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างที่มีรูปแบบคำถามปลายเปิด ซึ่งเป็นคำถามที่เตรียมไว้ล่วงหน้า สามารถ ยืดหยุ่นได้ และอาจถามเรื่องใดก่อนหรือหลังได้ เพื่อให้ได้ความอิสระในการถามและเหมาะสมกับผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน ผู้วิจัยจะมุ่งให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่ถูกเลือกแบบเจาะจงนั้น เป็นผู้ให้ข้อมูลหรือสะท้อนข้อมูลความจริงมากที่สุด เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นบุคคลที่มีข้อมูลถูกต้องและครบถ้วนมากที่สุด นอกจากการสัมภาษณ์แล้ว ผู้วิจัยจะให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญมาร่วมกันสนทนากลุ่มเพื่อวิเคราะห์กลุ่มวิสาหกิจชุมชน รวมถึงการหาแนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้ยั่งยืนต่อไปด้วยภูมิปัญญาที่มีในชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจะทำการนัดหมายบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญล่วงหน้า และไปตามนัดหมายเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนหรือแบบสัมภาษณ์ที่เตรียมไว้ โดยวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 โทรศัพท์หาผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เลือกไว้เพื่อประสานงานและทำการนัดหมายพร้อมส่งหนังสือขออนุญาตเข้าทำการศึกษาวิจัยจากมหาวิทยาลัยรามคำแหง แจ้งนัดหมายการสัมภาษณ์ เก็บข้อมูลสำคัญและการเข้าพื้นที่ไปยังวิสาหกิจชุมชน

2.2 สํารวจและศึกษาสภาพแวดล้อมทางสังคมของพื้นที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ศึกษาเรียนรู้ข้อมูลทางสังคมของชุมชนในด้านต่าง ๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมจารีตประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

2.3 การพบปะผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ ซึ่งเป็นการเข้าพบพูดคุยโดยทั่วไป ประเด็นการพูดคุยจะเป็นการแนะนำตัวและชี้แจงวัตถุประสงค์ กระบวนการวิจัยและผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ มีการสอบถามเกี่ยวกับบริบทพื้นที่ชุมชนและประเด็นสำคัญของภูมิปัญญา ท้องถิ่นของชุมชน และเตรียมความพร้อมในสัมภาษณ์และสนทนากลุ่มแบบเจาะจง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยผู้วิจัยจะจดบันทึกไว้เป็นหลักฐานหรือบันทึกเทปการสัมภาษณ์และเก็บภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย

เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลการวิจัยจากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาแล้ว ก็จะทำวิเคราะห์ ดังนี้

1. การจัดระเบียบข้อมูล (Data organizing)

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มทั้งข้อมูลในทางกายภาพและในทางเนื้อหา มาจัดทำให้เป็นระบบ หาความหมาย แยกแยะองค์ประกอบเชื่อมโยงและหาความสัมพันธ์ของข้อมูล เพื่อให้สามารถนำไปสู่ความเข้าใจที่ความหลากหลายและความแตกต่างของข้อมูลที่รวบรวมมา เพื่อนำข้อมูลภาพรวมตาม วัตถุประสงค์ ได้แก่

1) รูปแบบการจัดการ ปัญหาและอุปสรรคและปัจจัยความสำเร็จของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี

2) แนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรีให้มีความยั่งยืนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น

2. การแสดงข้อมูล (Data display)

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วมาอธิบายเรื่องราวของสิ่งที่ศึกษาตามความหมายของข้อมูลที่จัดเก็บได้ ซึ่งผู้วิจัยจะใช้การแสดงข้อมูลด้วยการพรรณนาหรือบรรยาย ทั้งนี้ การแสดงข้อมูลจะช่วยให้ผู้วิจัยมองเห็นรูปแบบและความหมายของข้อมูลทำให้ผู้วิจัยทราบว่าข้อมูลที่เก็บรวบรวมมานั้นตรงกับเรื่องที่ศึกษาหรือไม่ และ น่าจะตอบคำถามการวิจัยได้เพียงพอหรือไม่ จะต้องเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องอะไรบ้าง และหากพบว่าข้อมูลส่วนใดยังขาดตกบกพร่อง ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ผู้วิจัยจะลงพื้นที่เพื่อศึกษาและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมให้ถูกต้องและครบถ้วน ก่อนแล้วจึงสรุปผลการวิจัย และอภิปรายผลที่ได้จากการวิจัยตามวัตถุประสงค์เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะการวิจัยต่อไป

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ประวัติความเป็นมาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี ตำบลบ้านเกาะ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี ตำบลบ้านเกาะ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้จัดตั้งกลุ่มเมื่อปี พ.ศ.2538 รหัสทะเบียน 5-80-02-02/1-0001 มีสมาชิก 50 คน โดยมีนางทิพย์วิภา อธิธิกุลเศกฐ์ เป็นประธานกลุ่มวิสาหกิจ แรกเริ่มเกิดจากคนในชุมชนมารวมกลุ่มกันสมาชิกในกลุ่มล้วนมีอาชีพเกษตรกรทำพืชสวนในชุมชน เช่น ผลไม้ พืชผัก และด้วยในพื้นที่มีทรัพยากรที่เอื้อและล้นตลาดเลยมีจุดประกายความคิดร่วมกันทำพืชผลที่มีอยู่ในชุมชนนำมาแปรรูป โดยเฉพาะกล้วยเล็บมือนาง เนื่องจากในชุมชนมีผลผลิตทางการเกษตรเป็นจำนวนมากที่เหลือกินเหลือใช้ภายในครัวเรือน จนก่อให้เกิดการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรีขึ้นภายในชุมชน เพื่อเป็นการยืดอายุของผลผลิตทางการเกษตรและนอกจากนี้ยังสามารถสร้างอาชีพและเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชนอีกด้วย โดยนำเอาวัตถุดิบที่มีอยู่ในชุมชนนำมาแปรรูปโดยใช้วิธีการแบบชาวบ้าน จนปัจจุบันกลุ่มวิสาหกิจได้ใช้เทคโนโลยีมาปรับใช้ในการแปรรูปจนได้รับการยอมรับของผู้บริโภคและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น การยอมรับผลิตภัณฑ์เป็นสินค้า OTOP ของจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลิตภัณฑ์มีการรับรองมาตรฐาน (อย.) จากสำนักงานอาหารและยา กรมส่งเสริมสหกรณ์ กระทรวงเกษตรสหกรณ์และฮาลาล จากสำนักงานคณะกรรมการอิสลามแห่งประเทศไทย การระดมทุนจากเดิมกลุ่มจากเดิมกลุ่มได้ระดมทุนจากสมาชิกเพื่อเป็นทุนในการจัดหาและแปรรูปผลิตภัณฑ์ จนปัจจุบันกลุ่มได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรอื่นๆ ที่มีงบประมาณสนับสนุน

รูปแบบการจัดการของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี

1. ด้านการเงิน

โดยสรุปได้ว่า จากการสัมภาษณ์ของผู้ที่ให้ข้อมูลรูปแบบในการจัดการวิสาหกิจชุมชนจากกลุ่มตัวอย่างที่ 1 ในเรื่อง “ ด้านการเงิน ” มีแนวทางการเห็นไปในแนวทางที่สอดคล้องกัน คือ กลุ่มมีการกำหนดแนวทางการบริหารการเงิน มีการจัดหาแหล่งเงินทุนในรูปของการออมทรัพย์ และได้รับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกกลุ่มและได้รับทุนจากการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ วิสาหกิจชุมชนบ้านสวนจันทร์ศรี นอกจากนี้ได้รับทุนจากการแปรรูปแล้ว ยังได้ในส่วนของการจัดกิจกรรมศูนย์การเรียนรู้ซึ่งกลุ่มได้จัดกิจกรรมหลายๆ กิจกรรม เช่น กิจกรรมผ้ามัดย้อม กิจกรรมสบู่น้ำผึ้งมะนาว กิจกรรมขนมไทยโบราณ กิจกรรมสีสันทิวหนั่งตะลุง กิจกรรมระบายสีถุงผ้า กิจกรรมสมุนไพรไทย กิจกรรมเทียนหอม กิจกรรมเทียนเจล กิจกรรมจักรสาน และกิจกรรมอื่นๆ อีกมากมาย

2. ด้านการตลาด

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรีมีตลาดที่แน่นอนและเพียงพอ มีการวางแผนการตลาดโดยอาศัยข้อมูลในอดีตและการสั่งซื้อจากลูกค้า สินค้าแปรรูปของกลุ่มเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคเนื่องจากวัตถุดิบที่นำมาแปรรูปเป็นที่นิยมของผู้บริโภค มียอดการสั่งซื้อเพิ่มขึ้นทุกๆปี เพราะสินค้าดีมีมาตรฐานมีคุณภาพได้รับการรับรองตามมาตรฐานต่างๆ มีการพัฒนาคุณภาพสินค้าอย่างต่อเนื่อง มี

แหล่งจำหน่ายวัตถุดิบภายในชุมชน นอกจากนี้ยังมีการประชาสัมพันธ์ออกงานแสดงร้านค้าต่างๆ เพื่อสร้างการรับรู้ของผลิตภัณฑ์ไม่ว่าจะเป็นงาน OTOP หรืองานจัดตามออกบูธต่างๆ ในจังหวัด

3. ด้านการผลิต

มีการวางแผนการผลิตโดยซื้อและคัดเลือกวัตถุดิบที่มีคุณภาพและใช้วัตถุดิบที่เป็นผลผลิตของเกษตรกรจากสมาชิกในกลุ่มและคนในชุมชนและมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในกระบวนการผลิตโดยเทคนิคและกรรมวิธีการผลิตยังคงความเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเอาไว้จึงยังคงความรสชาติและความอร่อย นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อื่นๆ ที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า

4. ด้านระบบการจัดการ

กลุ่มมีการวางแผนการดำเนินงาน มีการกำหนดโครงสร้าง การแบ่งหน้าที่ และความรับผิดชอบที่ชัดเจน ประกอบด้วย ฝ่ายบริหารจัดการ มีการกำหนดโครงสร้างการทำงานโดยแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกแต่ละคนตามความถนัดและความชำนาญงานไว้อย่างชัดเจน การกำหนดระเบียบข้อบังคับต่างๆ สำหรับการเข้าเป็นสมาชิก การวางแผนการผลิตมีมาตรฐานตั้งแต่เริ่มจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชน มีคณะกรรมการเป็นตัวแทนในการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน การติดต่อการสรรหาตลาดใหม่ การประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ ทั้งในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดใกล้เคียง และได้รับคำแนะนำ คำปรึกษาจากหน่วยงานภาครัฐและออกศึกษาดูงานจากแหล่งเรียนรู้ของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มอื่น ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมจนสามารถวางแผนการผลิตและการจำหน่ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการบริหารจัดการมีการจัดสรรเงินปันผลกำไรประจำปีให้แก่สมาชิกในกลุ่ม จัดสวัสดิการให้แก่สมาชิกในกลุ่ม เช่น เงินช่วยเหลือค่างานศพ ค่ารักษาพยาบาล เงินกู้ เป็นต้น จัดประชุมคณะกรรมการบริหารเป็นประจำทุกเดือน หากมีเรื่องเร่งด่วนจะรีบประชุมให้เร็วที่สุดและมีการจัดกิจกรรมศึกษาดูงาน มีการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรต่างๆ เช่น การวิเคราะห์การผลิตการตลาดสินค้าเกษตรยุคความปกติในรูปแบบใหม่ อบรมโครงการตลาดออนไลน์ เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มเกิดการเรียนรู้ รวมไปถึงมีการให้หน่วยงานต่างๆ เข้ามาศึกษาดูงาน เป็นศูนย์การเรียนรู้ให้กับเยาวชน ด้านการทำบัญชี มีการกำหนดแนวทางการบริหารงานด้านบัญชี การที่จะดูแลและพัฒนาประสิทธิภาพในการดำเนินธุรกิจจำเป็นต้องมีระบบบัญชีที่เหมาะสม เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมดูแลทางการเงินและพัฒนาธุรกิจให้มีประสิทธิภาพบัญชีของวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย การวางรูปแบบบัญชีและงบการเงิน รวมทั้งการใช้ข้อมูลทางบัญชีในการบริหารธุรกิจ ทำให้วิสาหกิจชุมชนดำเนินการที่เป็นระบบสามารถบริหารธุรกิจให้เกิดการสร้างผลตอบแทนแก่สมาชิกและอำนวยความสะดวกแก่ชุมชนให้มีความมั่นคงเข้มแข็งตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียง

5. ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก

กลุ่มมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมกับชุมชน มีความผูกพันกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มมีความร่วมมือร่วมใจกันของชุมชน ร่วมกันคิด ร่วมกันตัดสินใจ ร่วมกันทำ และร่วมกันรับผิดชอบ สมาชิกทุกคนภายในกลุ่มสามารถแสดงความคิดเห็นในการประชุมใหญ่สามัญประจำปี ร่วมกันเสนอแนะเพื่อให้กลุ่มมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและมีการรวมหุ้นเพื่อนำไปใช้ในการลงทุนตั้งแต่เริ่มแรกของการจัดตั้งกลุ่ม ภายหลังจาก

หน่วยงานเข้าให้การสนับสนุนแต่เงินทุนหลักก็มาจากกลุ่มเกษตรกรวิสาหกิจชุมชนสวนจันทร์ศรี จึงทำให้กลุ่มพึ่งพาตนเองได้ ไม่ต้องรอนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอกจึงทำให้เกิดเป็นธุรกิจชุมชนอย่างแท้จริงและคงอยู่และเติบโตได้

ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี

1. ด้านการผลิต ปัญหาและอุปสรรคคือ ไม่มีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในกระบวนการผลิต ไม่มีการควบคุมกำกับติดตามการผลิตอย่างชัดเจนและต่อเนื่องรวมไปถึงการขาดการพัฒนาในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ไม่น่าดึงดูดใจ บรรจุภัณฑ์ขาดเอกลักษณ์และความทันสมัย

2. ด้านการตลาด ช่องทางการตลาดยังน้อยและมีข้อจำกัดสำหรับการเดินทางของผู้สูงอายุในการออกจำหน่ายสินค้านอกพื้นที่จึงทำให้เสียโอกาสในการขายและประชาสัมพันธ์สินค้า ขาดสมาชิกรุ่นใหม่ ๆ เข้ามาร่วมในการดำเนินกิจการ และไม่ได้มีการรับสมัครเพิ่มจึงทำให้กลุ่มยังไม่มีขยายขนาดกิจการ สมาชิกในกลุ่มขาดทักษะในการใช้เทคโนโลยีต่างๆ ในการประชาสัมพันธ์และพัฒนาช่องทางการตลาด และการจัดสถานที่จำหน่ายสินค้า ภูมิทัศน์ ทัศนียภาพ สิ่งปลูกสร้างไม่โดดเด่น หรือไม่สะอาดน่าสังเกต

3. ด้านระบบการจัดการ ไม่มีการจัดการความรู้อย่างเป็นระบบเพื่อให้ง่ายต่อการสืบค้น ไม่มีการเผยแพร่การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี องค์กรความรู้ ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และข้อมูลต่างๆ ในรูปแบบของคู่มือ หนังสือ วิดีทัศน์ เว็บไซต์ หรือการเผยแพร่ในรูปแบบอื่นๆ

4. ด้านการมีส่วนร่วมของสมาชิก มีผู้เข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่มวิสาหกิจแค่สมาชิกในกลุ่ม ส่วนเครือข่ายที่เป็นหน่วยงานภายนอก ไม่ได้เข้ามาสนับสนุนงบประมาณ องค์กรความรู้ และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่างๆ ตั้งแต่เริ่มต้นก่อตั้งกลุ่มวิสาหกิจ แต่เข้ามาเมื่อกลุ่มดำเนินงานประสบความสำเร็จแล้ว

แนวทางในการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคในการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี

1. ด้านการเงิน สิ่งที่ควรพัฒนาต่อยอดเพิ่มเติม คือ การนำเงินที่ได้จากการระดมทุนไปต่อยอดสร้างผลกำไรและขยายเป็นกองทุนระดับอำเภอ และจังหวัด เนื่องจากปัจจุบันมีกองทุนเฉพาะในระดับตำบลเพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพชีวิตคนในชุมชนทุกด้าน เช่น ระบบการศึกษา สังคม และสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับแนวคิดขอ เสรี พงศ์พิช (2548) ที่ได้อธิบายไว้ว่า วิสาหกิจชุมชนสร้างให้ชุมชนเข้มแข็งด้วยการใช้เงินทุนหมุนเวียนจากผลกำไรและการจัดสวัสดิการของชุมชน นอกจากนั้นที่สำคัญ คือสมาชิกกลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้นลดรายจ่าย ไม่เป็นหนี้สิน และมีเงินออม

2. ด้านการผลิต เริ่มจากการสร้างทัศนคติ ความเชื่อร่วมกันของสมาชิกวิสาหกิจชุมชนว่าทุกคนเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกัน ตั้งแต่กระบวนการผลิต แปรรูปและตลาด คณะกรรมการร่วมกับหน่วยงานภายนอกให้ความรู้หรือคอยเป็นที่ปรึกษาในเรื่องที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนยังไม่มีความรู้ความชำนาญโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาสร้างผลิตภัณฑ์สร้างมาตรฐาน พัฒนาบรรจุภัณฑ์ พัฒนาระบบสัญลักษณ์ ตลอดจนมีเทคโนโลยีการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาระยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิต และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสาน นอกจากนั้น แนวทางการพัฒนาการผลิตที่สำคัญ คือการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมา

ประยุกต์ใช้ในกระบวนการผลิต โดยอาจเป็นเครื่องมือเครื่องมือนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาผสมผสาน เพื่อลดการใช้แรงงาน ลดต้นทุนการผลิต และได้ผลผลิตที่ดีมีคุณภาพมากขึ้นดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐได้กล่าวไว้ว่า

3. ด้านการตลาด การพัฒนาการซื้อขาย การเพิ่มช่องทางการซื้อขายผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Facebook Line เป็นการเพิ่มบทบาทใหม่เป็นศูนย์กระจายสินค้าจังหวัด และทำตลาดสินค้าออนไลน์ จัดทำเว็บไซต์ และการตลาดมีระบบชัดเจนขึ้นไม่ใช่ต่างคนต่างทำ เช่น ทำตามออเดอร์ที่ชุมชนสั่งเพราะมีข้อมูลในชุมชนที่วิเคราะห์ไว้เบื้องต้นแล้วทำให้คณะกรรมการสามารถจัดสรรให้แต่ละกลุ่มผลิตอะไร จำนวนเท่าไรได้อย่างแม่นยำ ซึ่งส่งผลให้เศรษฐกิจฐานรากมีความเข้มแข็ง

4. ด้านระบบการจัดการ ผู้นำควรพัฒนาสมาชิกวิสาหกิจชุมชนและคนในชุมชน โดยการทำให้เห็นเป็นแบบอย่าง จัดทำข้อมูลอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรมว่า การเข้าร่วมเป็นสมาชิกวิสาหกิจและนำของมาฝากขายในร้านค้าชุมชนจะก่อให้เกิดผลประโยชน์อย่างไรบ้าง และต้องปลูกฝัง หล่อหลอมให้คนเหล่านั้นพัฒนาศักยภาพของตนเองเพิ่มขึ้น เรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่องนอกจากนั้น จากการวิเคราะห์ของคณะผู้วิจัยเสนอว่าหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชน สำนักงานเกษตร จังหวัด สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดและสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด ควรร่วมกัน พัฒนาการจัดการความรู้ของชุมชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และจัดเก็บความรู้ขึ้นอย่างเป็นระบบ สามารถสืบค้นและเผยแพร่ได้ในหลากหลายช่องทาง ทั้งความรู้จากการถอดบทเรียนของวิสาหกิจชุมชนศูนย์สาธิตการเกษตรร้านค้าชุมชน ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาพื้นบ้าน ผลผลิตที่สำคัญของพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน และวัฒนธรรม ประเพณีสำคัญ

5. ด้านการมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของสมาชิกควรพัฒนาการมีส่วนร่วมของสมาชิกใน ตำบลบ้านเกาะให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรีอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมกันและเป็นเจ้าของร่วมกันและประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกเพิ่มขึ้น ทั้งด้านองค์ความรู้ วัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยี การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และการตลาดเพื่อตอบโจทย์เป้าหมายที่วางไว้ในอนาคตเรื่องการขยายศูนย์ระดับอำเภอและระดับจังหวัด

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาการจัดการวิสาหกิจชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรสวนจันทร์ศรี ตำบลบ้านเกาะ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำเสนอผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้

1. ควรมีการส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อสืบทอดและพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้เติบโตขึ้น และเกิดการจ้างงานและสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนมากขึ้น
2. ควรมีการอบรมให้ความรู้สมาชิกเกี่ยวกับการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการเปิดรับ ข้อมูลข่าวสาร การประสัมพันธ์ การพัฒนาช่องทางการตลาด
3. ควรสร้างเครือข่ายผู้ผลิตและผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างความเข้มแข็งด้าน ปัจจัยการผลิต และการตลาด

4. ควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายบนพื้นฐานของภูมิปัญญา ท้องถิ่นและทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน ตลอดจนการนำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของผู้บริโภค

5. ควรมีการจัดการข้อมูลที่ดีและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนให้เป็นศูนย์เรียนรู้เพื่อ ถ่ายทอดองค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับเยาวชนและผู้สนใจ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

จากผลการศึกษาวิจัยมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน วิสาหกิจชุมชน
2. ควรศึกษาความต้องการแปรรูปที่หลากหลายทั้งปริมาณและคุณภาพเพื่อประกอบการวางแผนการผลิตและวางแผนการตลาดในอนาคต

บรรณานุกรม

กรมการพัฒนาชุมชน (2527, หน้า 1). ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 5, กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์..

กรมการพัฒนาชุมชน. (2546) คู่มือการปฏิบัติงานวิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

คณะกรรมการการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ. (2546). โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานคร

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2542). ธุรกิจชุมชน : เส้นทางที่เป็นไปได้, กรุงเทพมหานครสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ประเวศ วะสี. (2534), การสร้างสรรค์ภูมิปัญญาเพื่อการพัฒนา. ในเอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการเนื่องในวโรกาสสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา ฯ สยามบรมราชกุมารีทรงพระเจริญมาครบ 36 พรรษา. กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยคดีศึกษาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์, กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ. (2549) วิธีใหม่แห่งการพัฒนาวิธีวิทยาศาสตร์สังคมไทย(พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล. (2545). วิสาหกิจชุมชน กลไกเศรษฐกิจฐานราก. กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอ็ดดิสันเพรส จำกัด.

เสรี พงศ์พิศ. (2548). ฐานคิด จากแผนแม่บทสู่วิสาหกิจชุมชน. กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์.

อมรรัตน์ ชัยขรรค์เมือง. (2547). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชนย่อยภายในเขตเทศบาล: ศึกษากรณีเทศบาลตำบลแหลมฉบับ จังหวัดชลบุรี.